

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 30ής Ιανουαρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2010/13/ΕΕ – Υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων – Άρθρο 23, παράγραφοι 1 και 2 – Μέγιστος χρόνος μετάδοσης τηλεοπτικών διαφημίσεων ανά ώρα – Εξαιρέσεις – Έννοια των “ανακοινώσεων που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα” – Ανακοινώσεις που μεταδίδει τηλεοπτικός οργανισμός με σκοπό την προώθηση των εκπομπών ραδιοφωνικού σταθμού ο οποίος ανήκει στον ίδιο όμιλο μέσων επικοινωνίας με τον εν λόγω οργανισμό»

Στην υπόθεση C-255/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας, Ιταλία) με απόφαση της 25ης Μαρτίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Απριλίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Reti Televisive Italiane SpA (RTI)

κατά

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (AGCOM),

παρισταμένων των:

Elemedia SpA,

Radio Dimensione Suono SpA,

RTL 102,500 Hit Radio Srl,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Jürimäe, πρόεδρο τμήματος, Ν. Piçarra (εισηγητή), Μ. Safjan, Ν. Jääskinen και Μ. Gavalec, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: C. Di Bella, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Σεπτεμβρίου 2022,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Reti Televisive Italiane SpA (RTI), εκπροσωπούμενη από τους F. Lepri, M. Molino και G. Rossi, avvocati,
- οι Elemedia SpA, Radio Dimensione Suono SpA και RTL 102,500 Hit Radio Srl, εκπροσωπούμενες από τον F. Di Ciommo, avvocato,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον R. Guizzi, avvocato dello Stato,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G. Braun και L. Malferrari,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 1, και παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων) (ΕΕ 2010, L 95, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2010, L 263, σ. 15), καθώς και της αιτιολογικής σκέψης 43 της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1808 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, (ΕΕ 2018, L 303, σ. 69), η οποία τροποποίησε την πρώτη οδηγία αλλά δεν έχει εφαρμογή *ratione temporis* στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Reti Televisive Italiane SpA (RTI) και της *Autorità per le garanzie nelle comunicazioni* (AGCOM) (ρυθμιστικής αρχής επικοινωνιών, Ιταλία) σχετικά με τη νομιμότητα τριών πράξεων της εν λόγω αρχής με τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις στην RTI για παράβαση, από τους τηλεοπτικούς σταθμούς Canale 5, Italia 1 και Rete 4, της ιταλικής νομοθεσίας σχετικά με τον μέγιστο χρόνο μετάδοσης τηλεοπτικών διαφημίσεων ανά ώρα.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2010/13

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 23, 25, 87, 96 και 97 της οδηγίας 2010/13 έχουν ως εξής:
- «(23) Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ο όρος “οπτικοακουστικός” θα πρέπει να αναφέρεται σε κινούμενη εικόνα, με ή χωρίς ήχο. Περιλαμβάνει, επομένως, μη ομιλούσες ταινίες αλλά δεν καλύπτει ηχητική μετάδοση ούτε ραδιοφωνικές υπηρεσίες. [...]
- [...]
- (25) Η έννοια της “συντακτικής ευθύνης” είναι ουσιώδης για τον ορισμό του ρόλου του παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και, επομένως, για τον ορισμό των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων. Τα κράτη μέλη μπορούν να διευκρινίσουν περαιτέρω τις πτυχές του ορισμού της συντακτικής ευθύνης, κυρίως την έννοια του “αποφασιστικού ελέγχου”, κατά τη λήψη μέτρων για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. [...]
- [...]
- (87) Θα πρέπει να θεσπισθεί ανώτατο όριο 20 % ανά ωρολογιακή ώρα για τα τηλεοπτικά διαφημιστικά μηνύματα και μηνύματα τηλεαγοράς, που θα ισχύει και κατά τη διάρκεια της υψηλής περιόδου τηλεθέασης. Ως τηλεοπτικό διαφημιστικό μήνυμα, θα πρέπει να νοείται η τηλεοπτική διαφήμιση κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο θ), με διάρκεια που δεν υπερβαίνει τα 12 λεπτά.
- [...]
- (96) Είναι ανάγκη να διευκρινισθεί ότι οι δραστηριότητες αυτοπροβολής αποτελούν συγκεκριμένη μορφή διαφήμισης κατά την οποία ο τηλεοπτικός οργανισμός προβάλλει τα δικά του προϊόντα, υπηρεσίες, προγράμματα ή σταθμούς. Ιδίως, αναγγελίες αποτελούμενες από αποσπάσματα προγραμμάτων θα πρέπει να θεωρούνται ως προγράμματα.
- (97) Ο χρόνος ημερήσιας μετάδοσης που διατίθεται για ανακοινώσεις του τηλεοπτικού οργανισμού σχετικά με τα δικά του προγράμματα και τα δευτερεύοντα προϊόντα που παράγονται άμεσα από αυτά, ή για ανακοινώσεις δημοσίων υπηρεσιών και εκκλήσεις για αγαθοεργίες που μεταδίδονται δωρεάν, δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται στον μέγιστο χρόνο μετάδοσης που μπορεί να διατίθεται ανά ημέρα ή ώρα για διαφήμιση και τηλεαγορά.»
- 4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής περιλαμβάνει τους ακόλουθους ορισμούς:
- «[...]
- α) “υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων”:

- i) υπηρεσία όπως ορίζεται στα άρθρα 56 και 57 [ΣΛΕΕ], η οποία τελεί υπό τη συντακτική ευθύνη παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, κύριος σκοπός της οποίας είναι η παροχή προγραμμάτων με σκοπό την ενημέρωση, την ψυχαγωγία ή την εκπαίδευση του ευρέως κοινού [...],
- ii) οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση·
- β) “πρόγραμμα”: σειρά κινούμενων εικόνων με ή χωρίς ήχο η οποία συνιστά μεμονωμένο στοιχείο στο πλαίσιο προγραμματισμού ή καταλόγου που καθορίζεται από πάροχο υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και της οποίας η μορφή και το περιεχόμενο είναι συγκρίσιμα με τη μορφή και το περιεχόμενο τηλεοπτικής εκπομπής. Ως παραδείγματα προγραμμάτων αναφέρονται οι ταινίες μεγάλου μήκους, οι αθλητικές διοργανώσεις, οι κωμικές σειρές, τα ντοκιμαντέρ, τα παιδικά προγράμματα και τα δραματοποιημένα έργα·
- γ) “συντακτική ευθύνη”: η άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου όσον αφορά την επιλογή των προγραμμάτων και την οργάνωσή τους σε χρονολογικό προγραμματισμό εάν πρόκειται για τηλεοπτικές εκπομπές, ή σε κατάλογο εάν πρόκειται για κατά παραγγελία υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων. Η συντακτική ευθύνη δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά νομική ευθύνη δυνάμει του εθνικού δικαίου για το περιεχόμενο ή για τις παρεχόμενες υπηρεσίες·
- δ) “πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει τη συντακτική ευθύνη για την επιλογή του οπτικοακουστικού περιεχομένου της υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων και που καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αυτό οργανώνεται·
- ε) “τηλεοπτική εκπομπή” (ήτοι γραμμική υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων): υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων που παρέχεται από πάροχο υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων για ταυτόχρονη παρακολούθηση προγραμμάτων με βάση έναν προγραμματισμό μεταδόσεων·
- στ) “τηλεοπτικός οργανισμός”: ο πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που παρέχει τηλεοπτικές εκπομπές·
- [...]
- η) “οπτικοακουστική εμπορική ανακοίνωση”: εικόνες με ή χωρίς ήχο που προορίζονται για την άμεση ή έμμεση προώθηση των εμπορευμάτων, υπηρεσιών ή της εικόνας ενός φυσικού ή νομικού προσώπου που ασκεί οικονομική δραστηριότητα. Οι εικόνες αυτές συνοδεύουν ή περιλαμβάνονται σε πρόγραμμα έναντι πληρωμής ή αναλόγου ανταλλάγματος ή για λόγους αυτοπροβολής. Μεταξύ των μορφών οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η τηλεοπτική διαφήμιση, η χορηγία, η τηλεπώληση και η τοποθέτηση προϊόντος·
- θ) “τηλεοπτική διαφήμιση”: κάθε μορφή τηλεοπτικής ανακοίνωσης που μεταδίδεται έναντι πληρωμής ή αναλόγου ανταλλάγματος ή για λόγους αυτοπροβολής, από μια δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο στα πλαίσια εμπορικής, βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας ή άσκησης επαγγέλματος, με σκοπό την προώθηση της παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων ακινήτων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έναντι πληρωμής·

[...]».

5 Το άρθρο 23 της οδηγίας 2010/13 προβλέπει τα εξής:

«1. Η αναλογία του χρόνου μετάδοσης διαφημιστικών μηνυμάτων και μηνυμάτων τηλεπώλησης μέσα σε κάθε δεδομένη ωρολογιακή ώρα δεν πρέπει να υπερβαίνει το 20 %.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται όσον αφορά ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα και δευτερεύοντα προϊόντα που προέρχονται απευθείας από τα προγράμματα αυτά, ανακοινώσεις χορηγίας και τοποθέτηση προϊόντος.»

Η οδηγία 2018/1808

6 Στην αιτιολογική σκέψη 43 της οδηγίας 2018/1808 μνημονεύονται τα εξής:

«Ο χρόνος μετάδοσης που διατίθεται για ανακοινώσεις του τηλεοπτικού οργανισμού σχετικά με τα δικά του προγράμματα και τα παρεπόμενα προϊόντα που προέρχονται άμεσα από τα εν λόγω προγράμματα ή για ανακοινώσεις δημόσιων υπηρεσιών και εκκλήσεις για φιλανθρωπίες που μεταδίδονται δωρεάν, με εξαίρεση τα έξοδα που προκύπτουν από τη μετάδοση των εκκλήσεων αυτών, δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται στο μέγιστο χρόνο μετάδοσης που μπορεί να διατίθεται για τηλεοπτική διαφήμιση και τηλεπώληση. Επιπλέον, πολλοί τηλεοπτικοί οργανισμοί ανήκουν σε μεγαλύτερους ομίλους μέσω επικοινωνίας και προβάλλουν ανακοινώσεις όχι μόνο σε σχέση με τα δικά τους προγράμματα και τα παρεπόμενα προϊόντα που προέρχονται άμεσα από αυτά, αλλά και σε σχέση με προγράμματα και υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων άλλων οντοτήτων που ανήκουν στον ίδιο όμιλο μέσω επικοινωνίας. Ο χρόνος μετάδοσης που διατίθεται για τέτοιες ανακοινώσεις επίσης δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται στον μέγιστο χρόνο μετάδοσης που μπορεί να διατίθεται για τηλεοπτική διαφήμιση και τηλεπώληση.»

7 Κατά το άρθρο 1, σημείο 21, της εν λόγω οδηγίας, το άρθρο 23 της οδηγίας 2010/13 αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο:

«1. Η αναλογία τηλεοπτικών διαφημιστικών μηνυμάτων και μηνυμάτων τηλεπώλησης κατά το χρονικό διάστημα από 06.00 έως 18.00 δεν υπερβαίνει το 20 % του διαστήματος αυτού. Η αναλογία τηλεοπτικών διαφημιστικών μηνυμάτων και μηνυμάτων τηλεπώλησης κατά το χρονικό διάστημα από 6.00 μ.μ. έως 24.00 δεν υπερβαίνει το 20 % του διαστήματος αυτού.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται:

α) στις ανακοινώσεις του τηλεοπτικού οργανισμού που αναφέρονται στα δικά του προγράμματα και τα παρεπόμενα προϊόντα που προέρχονται άμεσα από αυτά ή στα προγράμματα και τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων άλλων οντοτήτων που ανήκουν στον ίδιο όμιλο μέσω επικοινωνίας·

β) στις ανακοινώσεις χορηγίας·

γ) στις τοποθετήσεις προϊόντος·

δ) στα ουδέτερα πλαίσια μεταξύ συντακτικού περιεχομένου και τηλεοπτικών διαφημιστικών μηνυμάτων ή μηνυμάτων τηλεπώλησης, και μεταξύ μεμονωμένων τηλεοπτικών μηνυμάτων».

Το ιταλικό δίκαιο

- 8 Το άρθρο 38, παράγραφοι 2 και 6, του decreto legislativo n. 177 – Testo unico dei servizi di media audiovisivi e radiofonici (νομοθετικού διατάγματος 177, κωδικοποιημένης ρύθμισης περί υπηρεσιών οπτικοακουστικών και ραδιοφωνικών μέσων) της 31ης Ιουλίου 2005 (GURI αριθ. 208, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, τακτικό Συμπλήρωμα αριθ. 150), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 177/2005), ορίζει τα εξής:

«2. Η μετάδοση τηλεοπτικών διαφημιστικών μηνυμάτων από οργανισμούς που εκπέμπουν τηλεοπτικό πρόγραμμα ελεύθερης λήψεως –ακόμη και σε αναλογικό δίκτυο– με εθνική εμβέλεια, εκτός του παραχωρησιούχου της γενικής ραδιοτηλεοπτικής δημόσιας υπηρεσίας, δεν μπορεί να υπερβαίνει το 15 % του προγράμματος που μεταδίδεται ημερησίως και το 18 % ανά ώρα· τυχόν υπέρβαση, η οποία δεν μπορεί πάντως να υπερβαίνει το 2 % ανά ώρα, αντισταθμίζεται την προηγούμενη ή την επόμενη ώρα. [...]

[...]

6. Οι διατάξεις των παραγράφων 2 έως 5 δεν ισχύουν για τις ανακοινώσεις των τηλεοπτικών οργανισμών –ακόμη και αυτών που εκπέμπουν σε αναλογικό δίκτυο– οι οποίες αφορούν τα δικά τους προγράμματα και τα παρεπόμενα προϊόντα που προέρχονται άμεσα από αυτά, τις ανακοινώσεις χορηγίας και τις τοποθετήσεις προϊόντων.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Η RTI είναι εταιρία ιταλικού δικαίου η οποία παρέχει υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων εθνικής εμβέλειας μέσω των τηλεοπτικών σταθμών της Canale 5, Italia 1 και Rete 4. Κατέχει το 80 % των μετοχών της Monradio Srl, η οποία διαχειρίζεται τον ραδιοφωνικό σταθμό R101 ενώ το υπόλοιπο 20 % των μετοχών ανήκει σε άλλη εταιρία, η οποία είναι μέλος, όπως και η RTI, του ομίλου Mediaset.
- 10 Με τρεις πράξεις της 19ης Δεκεμβρίου 2017, οι οποίες κοινοποιήθηκαν στις 8 Ιανουαρίου 2018 και αφορούσαν, αντίστοιχα, τους σταθμούς Canale 5, Italia 1 και Rete 4, η AGCOM επέβαλε στην RTI κυρώσεις για παράβαση του άρθρου 38, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος 177/2005. Για τον υπολογισμό του χρόνου μετάδοσης τηλεοπτικών διαφημίσεων ανά ώρα ο οποίος υπόκειται στους περιορισμούς που προβλέπει η συγκεκριμένη διάταξη, η AGCOM συνυπολόγισε τα μηνύματα διαφημιστικής προβολής του ραδιοφωνικού σταθμού R101 που μεταδίδονταν στους τηλεοπτικούς σταθμούς Canale 5, Italia 1 και Rete 4.
- 11 Η RTI άσκησε τρεις προσφυγές ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (διοικητικού πρωτοδικείου περιφέρειας Λατίου, Ιταλία) κατά των ως άνω πράξεων. Υποστήριξε ότι τα μηνύματα διαφημιστικής προβολής του ραδιοφωνικού σταθμού R101 πρέπει να χαρακτηριστούν ως ανακοινώσεις που μεταδίδονται από τον τηλεοπτικό οργανισμό RTI για «δικά του προγράμματα» κατά την έννοια του άρθρου 38, παράγραφος 6, του νομοθετικού διατάγματος 177/2005, και ως εκ τούτου, να εξαιρεθούν από τον υπολογισμό του χρόνου μετάδοσης τηλεοπτικών διαφημίσεων ανά ώρα.

- 12 Με αποφάσεις της 16ης Απριλίου 2019, το Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (διοικητικό πρωτοδικείο περιφέρειας Λατίου) απέρριψε τις ως άνω προσφυγές, με το σκεπτικό ότι οι ανακοινώσεις σχετικά με τις εκπομπές ραδιοφωνικού οργανισμού δεν μπορούν να αποτελούν ανακοινώσεις τηλεοπτικού οργανισμού για τα «δικά του προγράμματα», ακόμη και όταν, όπως εν προκειμένω, αμφότεροι οι οργανισμοί ανήκουν στον ίδιο όμιλο επιχειρήσεων.
- 13 Η RTI προσέβαλε τις αποφάσεις αυτές ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του Consiglio di Stato (Συμβουλίου της Επικρατείας, Ιταλία), προβάλλοντας ότι, καθόσον ανήκει στον ίδιο όμιλο εταιριών με τον ραδιοφωνικό σταθμό R101, για τον υπολογισμό του μέγιστου χρόνου μετάδοσης διαφημίσεων ανά ώρα και, ως εκ τούτου, για την εφαρμογή του άρθρου 38, παράγραφος 6, του νομοθετικού διατάγματος 177/2005, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι ο όμιλος μέσω ενημέρωσης αποτελεί ενιαία οικονομική οντότητα, χωρίς να έχει σημασία η ύπαρξη πλειόνων νομικών προσώπων.
- 14 Η RTI επισημαίνει επίσης ότι η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από την επελθούσα με την οδηγία 2018/1808 τροποποίηση του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2010/13. Δεδομένου ότι η τροποποίηση αυτή λαμβάνει υπόψη την πρακτική της αυτοπροβολής σε διασυνδεδεμένα μέσα παροχής τηλεοπτικών, ραδιοφωνικών και διαδικτυακών υπηρεσιών, η οποία είναι πλέον ευρέως διαδεδομένη, πρέπει να συνεκτιμηθεί για την ερμηνεία του προϊσχύσαντος δικαίου, ακόμη και αν η οδηγία 2018/1808, τεθείσα σε ισχύ στις 18 Δεκεμβρίου 2018, δεν έχει εν προκειμένω εφαρμογή *ratione temporis*.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο, επισημαίνοντας ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά τη νομιμότητα της διαφήμισης, από τηλεοπτικό οργανισμό που αποτελεί τη μητρική εταιρία, των προγραμμάτων ραδιοφωνικού οργανισμού που αποτελεί τη θυγατρική της, και όχι την άσκηση ελέγχου εντός τέτοιου ομίλου, επισημαίνει ότι τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς αυτής είναι προγενέστερα της τροποποίησης της οδηγίας 2010/13 με την οδηγία 2018/1808.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, εξάλλου, ότι η υποστηριζόμενη από την RTI ερμηνεία των διατάξεων του εθνικού δικαίου και, κυρίως, των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης δεν είναι η μόνη δυνατή. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η αντίθετη ερμηνεία, την οποία υιοθετούν η AGCOM και το Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (διοικητικό πρωτοδικείο περιφέρειας Λατίου), «δεν στερείται προδήλως λογικής», δεδομένου ότι στηρίζεται στο γράμμα των διατάξεων του νομοθετικού διατάγματος 177/2005, με τις οποίες μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό δίκαιο οι εφαρμοστέες *ratione temporis* διατάξεις της οδηγίας 2010/13, και λαμβάνει υπόψη τα αντίθετα προς τον ανταγωνισμό αποτελέσματα που μπορεί να προκύψουν από την ερμηνεία την οποία υποστηρίζει η RTI όσον αφορά τους ραδιοφωνικούς οργανισμούς που δεν έχουν συνενωθεί με τηλεοπτικούς οργανισμούς ή οπτικοακουστικά μέσα.
- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Consiglio di Stato (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 - «1) Δύναται, για τους σκοπούς της ενωσιακής νομοθεσίας περί περιορισμού του χρόνου μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που έχει εν γένει για το δίκαιο [της Ένωσης] η έννοια του ομίλου ή της ενιαίας οικονομικής οντότητας, η οποία απορρέει από πλείονες πηγές του δικαίου περί συμπράξεων (μεταξύ άλλων από την αιτιολογική σκέψη 43 της οδηγίας [2018/1808] και τη νέα διατύπωση του άρθρου 23 της οδηγίας [2010/13] το οποίο έχει εφαρμογή στη υπόθεση της κύριας δίκης), με την επιφύλαξη της υφιστάμενης στην ιταλική εθνική νομοθεσία διαφοράς μεταξύ των αδειών που προβλέπει

το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β, του [νομοθετικού διατάγματος 177/2005] όσον αφορά τους τηλεοπτικούς, αφενός, και τους ραδιοφωνικούς οργανισμούς, αφετέρου, να θεωρηθεί σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας για τη ραδιοτηλεόραση κατά την οποία από το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, του [εν λόγω νομοθετικού διατάγματος] [...], συνάγεται ότι η διαδικασία συγκλίσεως μεταξύ των διαφορετικών μορφών επικοινωνίας (ηλεκτρονικές επικοινωνίες, εκδόσεις, περιλαμβανομένων των ηλεκτρονικών, και Διαδίκτυο σε όλες τις εφαρμογές του) ισχύει κατά μείζονα λόγο για τους παρόχους τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών μέσων, ιδίως εάν έχουν ήδη συνενωθεί σε ομίλους εταιριών που συνδέονται μεταξύ τους, και ότι [η διαδικασία αυτή] έχει γενική ισχύ, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ερμηνεία του άρθρου 38, παράγραφος 6, του [εν λόγω] νομοθετικού διατάγματος [...], οπότε ο τηλεοπτικός οργανισμός μπορεί να είναι επίσης ο όμιλος, ως ενιαία οικονομική οντότητα, ή, αντιθέτως, σύμφωνα με τις προμνημονευθείσες αρχές του δικαίου της Ένωσης, δεδομένης της αυτοτέλειας του ζητήματος της απαγορεύσεως υπερβάσεως του χρονικού ορίου μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων σε σχέση με το γενικό δίκαιο περί συμπράξεων, δεν πρέπει να αποδίδεται σημασία –προ του 2018– στους ομίλους και την ως άνω διαδικασία συγκλίσεως, καθώς και στη λεγόμενη διασύνδεση των μέσων, λαμβάνοντας υπόψη, για τον υπολογισμό του χρονικού ορίου μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων, μόνον τον μεμονωμένο τηλεοπτικό οργανισμό, έστω και αν ανήκει σε όμιλο (τούτο διότι το συγκεκριμένο ζήτημα εξετάζεται μόνο στο ενοποιημένο κείμενο του άρθρου 23 της οδηγίας [2010/13], όπως διαμορφώθηκε κατόπιν της εκδόσεως της οδηγίας [2018/1808];

- 2) Δύναται, με γνώμονα τις προμνημονευθείσες αρχές του δικαίου της Ένωσης περί ομίλων και περί της επιχειρήσεως ως ενιαίας οικονομικής οντότητας, για τους σκοπούς της απαγορεύσεως υπερβάσεως του χρονικού ορίου μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων, και με γνώμονα τις προμνημονευθείσες διαδοχικές διατυπώσεις του γράμματος του ως άνω άρθρου 23 και με την επιφύλαξη της προμνημονευθείσας διαφοράς μεταξύ των αδειών, να συναχθεί και από τη σχετική με τους κανόνες του ανταγωνισμού ρύθμιση του [ολοκληρωμένου συστήματος επικοινωνιών], η οποία προβλέπεται στο άρθρο 43 του [νομοθετικού διατάγματος 177/2005], ότι κρίσιμη είναι η έννοια του ομίλου “παρόχων υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων” (ή, σύμφωνα με τη διατύπωση της αναιρεσείουσας, του “εκδοτικού ομίλου”) για τους σκοπούς της εξαίρεσης των μηνυμάτων διαφημιστικής προβολής σε διασυνδεδεμένα μέσα εντός του ιδίου ομίλου από τα όρια μέγιστης χρονικής διάρκειας της μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων του άρθρου 38, παράγραφος 6, του [νομοθετικού διατάγματος 177/2005] ή, αντιθέτως, πρέπει να αποκλειστεί το ενδεχόμενο αυτό πριν από το 2018, λόγω της αυτοτέλειας του δικαίου περί τηλεοπτικών συμπράξεων σε σχέση με τη ρύθμιση των ορίων μέγιστης χρονικής διάρκειας της μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων;
- 3) Αναγνωρίζει το νέο κείμενο του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α’, της οδηγίας [2010/13] προϋφιστάμενη στο δίκαιο περί συμπράξεων αρχή περί γενικής σημασίας των ομίλων ή συνιστά καινοτομία, ήτοι, πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση, περιγράφει μια νομική πραγματικότητα ήδη υφιστάμενη στο δίκαιο της Ένωσης –δυνάμενη να καταλάβει και την υπό κρίση υπόθεση, η οποία είναι προγενέστερη του νέου κειμένου, και να καθορίζει την εκ μέρους της [εθνικής ρυθμιστικής αρχής] ερμηνεία, επιβάλλοντας σε αυτήν εν πάση περιπτώσει την αναγνώριση της έννοιας του “παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων” ομίλου– ή, στη δεύτερη περίπτωση, αποκλείει την αναγνώριση της σημασίας των ομίλων εταιριών σε υποθέσεις που ανέκυψαν πριν από τη θέσπισή του, επειδή δεν τυγχάνει εφαρμογής *ratione temporis*, λόγω του καινοτόμου περιεχομένου του, σε περιπτώσεις που ανέκυψαν πριν από τη θέσπισή του;

- 4) Εν πάση περιπτώσει, και ανεξαρτήτως του συστήματος αδειοδοτήσεως που προβλέπει το άρθρο 5 του νομοθετικού διατάγματος 177/2005 και της νέας διατύπωσεως του άρθρου 23 που θεσπίσθηκε το 2018, και/ή σε περίπτωση κατά την οποία η νέα διάταξη δεν έχει αναγνωριστικό αλλά καινοτόμο χαρακτήρα, όπως ερωτάται στο [τρίτο προδικαστικό ερώτημα], έχουν οι σχέσεις ενοποίησης τηλεοράσεως – ραδιοφώνου που λαμβάνονται γενικά υπόψη στο δίκαιο περί συμπράξεων, λόγω του γενικού και οριζόντιου χαρακτήρα των εννοιών της ενιαίας οικονομικής οντότητας και του ομίλου, καθοριστική σημασία για την ερμηνεία των ορίων της μέγιστης χρονικής διάρκειας της μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων, τα οποία επομένως ρυθμίζονται εν πάση περιπτώσει εμμέσως, με σημείο αναφοράς τον όμιλο επιχειρήσεων (ή, ακριβέστερα, τη σχέση ελέγχου μεταξύ των επιχειρήσεων του ομίλου) και τη λειτουργική ενότητα των εν λόγω επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα η διαφήμιση για τηλεοπτικά προγράμματα σε ραδιοφωνικό σταθμό ή αντιστρόφως, εντός του ομίλου [...] ή οι εν λόγω σχέσεις ενοποίησης στερούνται σημασίας όσον αφορά τα όρια μέγιστης χρονικής διάρκειας της μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων και, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα “δικά του” προγράμματα για τα οποία κάνει λόγο το άρθρο 23 (στην αρχική διατύπωση) είναι τέτοια επειδή ανήκουν αποκλειστικώς στον τηλεοπτικό οργανισμό που τα προωθεί και όχι στον όμιλο εταιριών στο σύνολό του, δεδομένου ότι [το εν λόγω άρθρο 23] είναι διάταξη με αυτοτελή χαρακτήρα μη επιτρέποντα καμία συστηματική ερμηνεία που να την επεκτείνει στους ομίλους νοουμένους ως ενιαία οικονομική οντότητα;
- 5) Πρέπει, τέλος, το άρθρο 23, στην αρχική του διατύπωση, ακόμη και αν δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως διάταξη που πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα του δικαίου περί συμπράξεων, να νοηθεί ως διάταξη παροχής κινήτρων που περιγράφει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των διαφημίσεων οι οποίες έχουν αμιγώς ενημερωτικό χαρακτήρα και δεν έχουν ως σκοπό να πείσουν οποιονδήποτε να αγοράσει προϊόντα και υπηρεσίες πλην των διαφημιζομένων προγραμμάτων και οι οποίες, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των κανόνων περί μέγιστης χρονικής διάρκειας μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων, και πρέπει ως εκ τούτου να θεωρηθεί ότι το εν λόγω άρθρο έχει εφαρμογή, εντός των ορίων των επιχειρήσεων που ανήκουν στον ίδιο όμιλο, σε όλες τις περιπτώσεις ολοκληρωμένης προωθήσεως σε διασυνδεδεμένα μέσα, ή πρέπει το άρθρο αυτό να νοηθεί ως διάταξη με χαρακτήρα παρεκκλίσεως και εξαιρέσεως σε σχέση με τον υπολογισμό της χρονικής διάρκειας μεταδόσεως διαφημιστικών μηνυμάτων και, ως εκ τούτου, να ερμηνεύεται στενά;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 18 Με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13 έχει την έννοια ότι η φράση «ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα» καταλαμβάνει τα μηνύματα διαφημιστικής προβολής που μεταδίδει τηλεοπτικός οργανισμός για λογαριασμό ραδιοφωνικού σταθμού ο οποίος ανήκει στον ίδιο όμιλο εταιριών με τον εν λόγω οργανισμό.
- 19 Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13, η αναλογία του χρόνου μετάδοσης διαφημιστικών μηνυμάτων και μηνυμάτων τηλεπώλησης ανά δεδομένη ωρολογιακή ώρα δεν πρέπει να υπερβαίνει το 20 %. Βάσει της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου 23, η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, όσον αφορά «ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα». Οι ανακοινώσεις αυτές δεν υπόκεινται, επομένως, στο προβλεπόμενο από το εν λόγω άρθρο 23, παράγραφος 1, χρονικό όριο.

- 20 Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν τα μηνύματα διαφημιστικής προβολής ραδιοφωνικού σταθμού που μεταδίδονται από τηλεοπτικό οργανισμό ο οποίος κατέχει την πλειονότητα των μετοχών του ως άνω ραδιοφωνικού σταθμού εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13, πρέπει να εξεταστεί, κατά πρώτον, αν πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, των διαφημιστικών μηνυμάτων που αποσκοπούν στην προώθηση προϊόντος ή υπηρεσίας και, αφετέρου, των ουδέτερων ανακοινώσεων, οι οποίες αποσκοπούν αποκλειστικώς στην ενημέρωση σχετικά με προγράμματα και οι οποίες, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτουν στην, κατά το εν λόγω άρθρο, έννοια των τηλεοπτικών «διαφημιστικών μηνυμάτων» και, ως εκ τούτου, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της συγκεκριμένης οδηγίας σχετικά με την τηλεοπτική διαφήμιση και την τηλεπώληση.
- 21 Η έννοια των τηλεοπτικών «διαφημιστικών μηνυμάτων», τα οποία περιλαμβάνονται κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/13 στην αναλογία του χρόνου μετάδοσης ανά ώρα, ορίζεται, όπως διαλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 87 της οδηγίας αυτής, μέσω παραπομπής στην έννοια της «τηλεοπτικής διαφήμισης», κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο θ', της εν λόγω οδηγίας. Κατά την τελευταία αυτή διάταξη, ως τηλεοπτική διαφήμιση νοείται κάθε μορφή τηλεοπτικής ανακοίνωσης που μεταδίδεται έναντι πληρωμής ή ανάλογου ανταλλάγματος ή για λόγους αυτοπροβολής, από μια δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση ή φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο εμπορικής, βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας ή άσκησης επαγγέλματος, με σκοπό την προώθηση της παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων ακινήτων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έναντι πληρωμής.
- 22 Συναφώς, η αιτιολογική σκέψη 96 της οδηγίας 2010/13 διευκρινίζει ότι οι δραστηριότητες αυτοπροβολής αποτελούν συγκεκριμένη μορφή διαφήμισης με την οποία ο τηλεοπτικός οργανισμός προβάλλει τα δικά του προϊόντα, υπηρεσίες, προγράμματα ή σταθμούς. Η αυτοπροβολή διέπεται, συνεπώς, από τις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας οι οποίες αφορούν την τηλεοπτική διαφήμιση και την τηλεπώληση.
- 23 Σύμφωνα, όμως, με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο η', της ίδιας οδηγίας, η τηλεοπτική διαφήμιση αποτελεί μία εκ των μορφών «οπτικοακουστικής εμπορικής ανακοίνωσης», που νοείται ως «εικόνες με ή χωρίς ήχο που προορίζονται για την άμεση ή έμμεση προώθηση των εμπορευμάτων, υπηρεσιών ή της εικόνας ενός φυσικού ή νομικού προσώπου που ασκεί οικονομική δραστηριότητα» και οι οποίες «συνοδεύουν ή περιλαμβάνονται σε πρόγραμμα έναντι πληρωμής ή ανάλογου ανταλλάγματος ή για λόγους αυτοπροβολής».
- 24 Από τη συνδυασμένη ερμηνεία των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι, μολονότι η οδηγία 2010/13 ορίζει την τηλεοπτική διαφήμιση λαμβάνοντας υπόψη τον διαφημιστικό σκοπό της επίμαχης εικόνας ή τηλεοπτικής ανακοίνωσης, εντούτοις δεν μνημονεύει τον ενημερωτικό χαρακτήρα της οικείας εικόνας ή ανακοίνωσης.
- 25 Κατά συνέπεια, οι τηλεοπτικές ανακοινώσεις, ακόμη και όταν είναι ουδέτερες και αμιγώς ενημερωτικού χαρακτήρα, οι οποίες αφορούν τα προγράμματα ή τις εκπομπές τηλεοπτικού οργανισμού συνιστούν «τηλεοπτική διαφήμιση», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο θ', της οδηγίας 2010/13, οσάκις έχουν ως σκοπό να παρακινήσουν τους τηλεθεατές να παρακολουθήσουν τα οικεία προγράμματα και, επομένως, να προωθήσουν την παροχή υπηρεσιών έναντι πληρωμής.

- 26 Ως εκ τούτου, οι ως άνω ανακοινώσεις υπόκεινται στους περιορισμούς σχετικά με τον μέγιστο χρόνο μετάδοσης τηλεοπτικών διαφημίσεων ανά ώρα, οι οποίοι καθορίζονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, εκτός αν μπορούν να χαρακτηριστούν ως «ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα», κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού.
- 27 Για τον χαρακτηρισμό αυτόν, πρέπει να εξεταστεί, κατά δεύτερον, αν τα προγράμματα ραδιοφωνικού σταθμού τα οποία αφορούν οι ανακοινώσεις που μεταδίδονται από τηλεοπτικό οργανισμό συνιστούν «προγράμματα», κατά την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13.
- 28 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής, η έννοια «προγράμματα» αφορά «σειρά κινούμενων εικόνων με ή χωρίς ήχο η οποία συνιστά μεμονωμένο στοιχείο στο πλαίσιο προγραμματισμού ή καταλόγου που καθορίζεται από πάροχο υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και της οποίας η μορφή και το περιεχόμενο είναι συγκρίσιμα με τη μορφή και το περιεχόμενο τηλεοπτικής εκπομπής».
- 29 Η έννοια της «τηλεοπτικής εκπομπής» ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της εν λόγω οδηγίας, ως «υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων που παρέχεται από πάροχο υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων για ταυτόχρονη παρακολούθηση προγραμμάτων με βάση έναν προγραμματισμό μεταδόσεων» ενώ ως «υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων» νοείται, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, «υπηρεσία [...] κύριος σκοπός της οποίας είναι η παροχή προγραμμάτων».
- 30 Από τους όρους «κινούμενες εικόνες με ή χωρίς ήχο», «τηλεοπτική», «οπτικοακουστικά», και «παρακολούθηση» που χρησιμοποιούνται στους ορισμούς αυτούς, σε συνδυασμό, ιδίως, με την αιτιολογική σκέψη 23 της οδηγίας 2010/13, προκύπτει ότι η οδηγία εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της τις ραδιοφωνικές υπηρεσίες οι οποίες συνίστανται κατά κανόνα σε εκπομπές ή προγράμματα ηχητικού περιεχομένου και συνεπώς χωρίς εικόνα, ακόμη και όταν οι εν λόγω εκπομπές ή προγράμματα συνοδεύονται από αναπόσπαστα παρεπόμενα οπτικοακουστικά στοιχεία (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2015, *New Media Online*, C-347/14, EU:C:2015:709, σκέψεις 34 και 37).
- 31 Ερμηνεία όπως η προτεινόμενη από την RTI, κατά την οποία οι τηλεοπτικές ανακοινώσεις σχετικά με εκπομπές ή προγράμματα ραδιοφωνικού σταθμού εμπίπτουν κατά κανόνα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13, θα διεύρυνε, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 52 των προτάσεων της, το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής πέραν των όσων επιτρέπει το γράμμα των διατάξεών της. Τέτοια ερμηνεία θα μπορούσε εξάλλου να οδηγήσει σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εις βάρος των επιχειρήσεων της αγοράς υπηρεσιών ραδιοφωνικών μέσων που δεν είναι ενταγμένοι σε ομίλους μέσων επικοινωνίας.
- 32 Κατά τρίτον, σε περίπτωση κατά την οποία οι ανακοινώσεις αποτελούν προγράμματα, κατά την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13, πρέπει να εξεταστεί αν, όπως υποστηρίζει η RTI, οσάκις ο τηλεοπτικός οργανισμός που τις μεταδίδει ανήκει, μαζί με τον ραδιοφωνικό οργανισμό, στον ίδιο όμιλο εταιριών και αποτελεί επιχείρηση η οποία συνιστά ενιαία οικονομική οντότητα, οι ανακοινώσεις αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως «ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα», κατά την έννοια του άρθρου 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13.

- 33 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2010/13, ως «τηλεοπτικός οργανισμός» νοείται «ο πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που παρέχει τηλεοπτικές εκπομπές». Ο «πάροχος υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων» ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας αυτής ως «το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που έχει τη συντακτική ευθύνη για την επιλογή του οπτικοακουστικού περιεχομένου της υπηρεσίας οπτικοακουστικών μέσων και που καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αυτό οργανώνεται».
- 34 Περαιτέρω, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο i, της εν λόγω οδηγίας, ως «υπηρεσία οπτικοακουστικών μέσων» νοείται «η υπηρεσία [...] η οποία τελεί υπό τη συντακτική ευθύνη παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων». Η αιτιολογική σκέψη 25 της ίδιας οδηγίας διευκρινίζει ότι η έννοια της «συντακτικής ευθύνης» είναι ουσιώδης για τον ορισμό του ρόλου του παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και, επομένως, για τον ορισμό των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων.
- 35 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 66 και 67 των προτάσεών της, προκειμένου να γίνει αντιληπτή η φράση «δικά του προγράμματα» που μνημονεύεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, όπως στο δίκαιο του ανταγωνισμού και στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, οι νομικοί και οργανωτικοί δεσμοί μεταξύ των επιχειρήσεων οι οποίοι δικαιολογούν τον αμοιβαίο καταλογισμό πράξεων και ικανοτήτων εντός της ενιαίας επιχειρηματικής οντότητας, αλλά η συντακτική ευθύνη για τα επίμαχα προγράμματα.
- 36 Η προσέγγιση αυτή επιρρωννύεται από τον επιδιωκόμενο με το εν λόγω άρθρο 23 σκοπό της προστασίας των καταναλωτών από την υπέρμετρη διαφήμιση. Συγκεκριμένα, οι κανόνες σχετικά με τον χρόνο μετάδοσης της τηλεοπτικής διαφήμισης τους οποίους θεσπίζει η οδηγία 2010/13 αποσκοπούν στην ισόρροπη προστασία, αφενός, των οικονομικών συμφερόντων των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών και των διαφημιζομένων και, αφετέρου, των συμφερόντων των τηλεθεατών (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Sky Italia, C-234/12, EU:C:2013:496, σκέψεις 17 και 18).
- 37 Ως εκ τούτου, οι κανόνες σχετικά με τη μέγιστη χρονική διάρκεια μετάδοσης διαφημίσεων ανά ώρα οι οποίοι θεσπίζονται με την οδηγία αυτή εντάσσονται σε αυτοτελές νομικό πλαίσιο και διαπνέονται από διαφορετική λογική και σκοπούς διακριτούς από τους επιδιωκόμενους με τους κανόνες του ανταγωνισμού ή τους εφαρμοστέους στις δημόσιες συμβάσεις κανόνες.
- 38 Τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται για τον προσδιορισμό των φυσικών ή νομικών προσώπων που έχουν τη συντακτική ευθύνη προγράμματος απορρέουν από το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2010/13. Στην εν λόγω διάταξη ορίζεται ως «συντακτική ευθύνη» «η άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου όσον αφορά την επιλογή των προγραμμάτων και την οργάνωσή τους σε χρονολογικό προγραμματισμό εάν πρόκειται για τηλεοπτικές εκπομπές, ή σε κατάλογο εάν πρόκειται για κατά παραγγελία υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων». Πρέπει να εξεταστεί, ειδικότερα, κατά πόσον το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει την εξουσία λήψεως της τελικής απόφασης για το ίδιο το παρεχόμενο οπτικοακουστικό υλικό, όπερ προϋποθέτει ότι έχει στη διάθεσή του επαρκείς υλικούς και ανθρώπινους πόρους ώστε να μπορεί να αναλάβει τη σχετική ευθύνη (πρβλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Baltic Media Alliance, C-622/17, EU:C:2019:566, σκέψεις 40 και 43).
- 39 Ως εκ τούτου, προκειμένου τα προγράμματα ραδιοφωνικού σταθμού ο οποίος ανήκει στον ίδιο όμιλο εταιριών με τον οικείο τηλεοπτικό οργανισμό να μπορούν να χαρακτηριστούν ως προγράμματα του συγκεκριμένου οργανισμού, ήτοι «δικά του» κατά την έννοια του άρθρου 23,

παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13, ο εν λόγω οργανισμός πρέπει να έχει τη συντακτική ευθύνη για τα επίμαχα προγράμματα, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής. Η ευθύνη αυτή δεν μπορεί επομένως να στηρίζεται μόνο στις οικονομικές, οργανωτικές και νομικές σχέσεις μεταξύ τηλεοπτικού οργανισμού και ραδιοφωνικού οργανισμού που ανήκουν στον ίδιο όμιλο εταιριών.

- 40 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13, ορθώς ερμηνευόμενο, η έννοια της φράσεως «ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα» δεν καταλαμβάνει τα μεταδιδόμενα από τηλεοπτικό οργανισμό μηνύματα διαφημιστικής προβολής ραδιοφωνικού σταθμού ο οποίος ανήκει στον ίδιο όμιλο εταιριών με τον συγκεκριμένο τηλεοπτικό οργανισμό, εκτός εάν, αφενός, τα διαφημιζόμενα προγράμματα αποτελούν «υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, όπερ σημαίνει ότι οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να διαχωριστούν από την κύρια δραστηριότητα του ραδιοφωνικού σταθμού, και, αφετέρου, ο τηλεοπτικός οργανισμός έχει τη «συντακτική ευθύνη» για τις εν λόγω υπηρεσίες, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 41 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων),

ορθώς ερμηνευόμενο:

η έννοια της φράσεως «ανακοινώσεις που γίνονται από τηλεοπτικό οργανισμό για τα δικά του προγράμματα» δεν καταλαμβάνει τα μεταδιδόμενα από τηλεοπτικό οργανισμό μηνύματα διαφημιστικής προβολής ραδιοφωνικού σταθμού ο οποίος ανήκει στον ίδιο όμιλο εταιριών με τον συγκεκριμένο τηλεοπτικό οργανισμό, εκτός εάν, αφενός, τα διαφημιζόμενα προγράμματα αποτελούν «υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, όπερ σημαίνει ότι οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να διαχωριστούν από την κύρια δραστηριότητα του ραδιοφωνικού σταθμού, και, αφετέρου, ο τηλεοπτικός οργανισμός έχει τη «συντακτική ευθύνη» για τις εν λόγω υπηρεσίες, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας.

(υπογραφές)